

Til Utenriksdepartementet, post@mfa.no

Kristian Jervell, ekspedisjonssjef Rettsavdelingen
kristian.jervell@mfa.no

rettsavd@mfa.no

Fra undertegnede interesseorganisasjoner (se signaturside)

Felles initiativ om barnekonvensjonen

Norsk oversettelse gir brudd på forpliktelsene våre. Vi trenger en korrigeret oversettelse av formålet med opplæringen før ny opplæringslov skal vedtas.

Henvendelsen gjelder artikkel 29-1a, som sier noe viktig om formålet med utdannelsen. Vi ser at det er forskjell i meningsinnhold i den [engelske](#) og den [norske](#) teksten som er lagt ved i Menneskerettsloven, hhv. vedlegg 7 og vedlegg 8.

Brevet er stilet til Utenriksdepartementet fordi Barnekonvensjonen er en internasjonal avtale og vi er orientert om at dere er ansvarlig for oversettelsen. Avsendere av dette brevet er en rekke interesseorganisasjoner som på ulike måter i sitt daglige virke ser hvordan oversettelsen er til hinder for at norske elever får den utdannelsen de trenger, og den utdannelsen de kunne fått dersom Norge hadde fulgt Barnekonvensjonen – for ALLE barn.

Tiden for å korrigere hvordan den aktuelle artikkelen fremstår i norsk oversettelse er nå: Vi er i gang med å utforme en helt ny Opplæringslov etterfulgt av et nytt sett av forskrifter. Mandatet var at loven skal være enklere å forstå og mindre fragmentert. Det er over 20 år siden forrige helhetlige gjennomgang. Vi mener at Norge ikke kan være kjent med å videreføre den uheldig og feilaktige oversettelsen i det nye lovverket.

Norsk oversettelse av artikkel 29-1a i barnekonvensjonen gir brudd på forpliktelsene våre. Vi ber Utenriksdepartementet ta umiddelbart initiativ til en korrigering av oversettelsen og sørge for at den er ferdig publisert før ny opplæringslov vedtas.

Under følger vår redegjørelse som begrunner vår henstilling til Utenriksdepartementet.

Ansvarlig for dette dokumentet:

– Gunvor Struksnæs, foreldrekontakt, gunvor.struksnaes@lykkeligebarn.no

– Kristin Keiserås Bakkane, foreldrekontakt, kristin.bakkane@lykkeligebarn.no

Bakgrunn

Som kjent forpliktet Norge seg til å følge barnekonvensjonen i 1991.

“Fra 2003 gjelder barnekonvensjonen som norsk lov, og den har en spesiell status ved at den går foran andre norske lover dersom de står mot hverandre. På den måten har Norge sørget for at alle, myndigheter, enkeltpersoner og organisasjoner, følger bestemmelsene i barnekonvensjonen” [skriver regjeringen på sine sider](#).

Barnekonvensjonen er ratifisert og inkorporert i [Menneskerettsloven](#) i sin helhet (se §2 pkt.4), og er derfor noe av de sterkeste forpliktelsene vi har. Både norsk og engelsk tekst er lagt med i loven slik den fremstår på Lovdata.no.

Det er utvilsomt konvensjonens seks autentiske tekster som gjelder og som Norge har forpliktet seg til å følge: [engelsk](#), [spansk](#), [kinesisk](#), [russisk](#), [arabisk](#) og [fransk](#) og dermed ikke den norske oversettelsen.

Vi må følge våre internasjonale forpliktelser

Denne henvendelsen gjelder artikkel 29-1a, som sier noe avgjørende om formålet med utdannelsen. Vi ser at det er forskjell i meningsinnhold i den [engelske](#) og den [norske](#) teksten som er lagt ved i Menneskerettsloven, hhv. vedlegg 7 og vedlegg 8.

Den gyldige teksten, altså det Norge har forpliktet seg til å følge, lyder:

“Art 29.

1. *States Parties agree that the education of the child shall be directed to:*
 - a. *The development of the child's personality, talents and mental and physical abilities to their fullest potential;”*

Det er urovekkende at den norske oversettelsen blir oppfattet som gyldig. Det er de autentiske tekstene som er gyldige og den norske oversettelsen er derfor misvisende da den lyder som følger:

“Art 29.

1. *Partene er enige om at barnets utdanning skal ta sikte på:*
 - a. *å utvikle barnets personlighet, talenter og psykiske og fysiske evner så langt det er mulig;”*

Norsk oversettelse av konvensjonen gir i motsetning til autentisk tekst et fortolkningsrom. Uttrykket “så langt det er mulig” kan forstås på minst to ulike måter:

- Så langt det er mulig for den enkelte elev å nå
- Så langt det er mulig for skolen eller skoleeier å tilpasse for den enkelte elev

Den siste av disse fortolkningene mister budskapet om at FN entydig referer til barnets ressurser og har barnet i sentrum. Med en slik fortolkning forsvinner det tydelig barnevennlige og elevsentrerte perspektivet fra norsk forståelse.

Vi erfarer at det er den siste fortolkningen som er gjenganger i offentlig debatter, lovarbeider og praksis. Dette ser vi i dagens opplæringspraksis og forvaltning, men også i lovarbeidene og opplæringspraksis. Eksempler etterfølger i neste avsnitt samt i vedlegg.

Ansvarlig for dette dokumentet:

– Gunvor Struksnæs, foreldrekontakt, gunvor.struksnaes@lykkeligebarn.no

– Kristin Keiserås Bakkane, foreldrekontakt, kristin.bakkane@lykkeligebarn.no

Norge har altså brukt en ordlyd i den norske oversettelsen som er misledende. Konsekvensen av dette er at vi ikke etterlever våre internasjonale forpliktelser.

Det er oversettelsen som brukes i juridisk tolkning

Lykkelige barn har sendt flere bekymringsmeldinger til Kunnskapsdepartementet angående bruken av den feilaktige oversettelsen. Den 18. mai 2021 fikk vi følgende svar:

«Videre skriver dere at artikkel 29 i barnekonvensjonen er oversatt til norsk på en slik måte at fortolkningen blir en innskrenkende forståelse av elevenes rettigheter i forhold til originalspråkene. Departementet tar utgangspunkt i de opprinnelige språkversjonene ved tolkning av konvensjoner. Av pedagogiske grunner bruker vi likevel ofte de norske oversettelsene i løpende tekst.»

Vi har forstått det slik at Utenriksdepartementet er ansvarlig for Barnekonvensjonens oversettelse fordi dette er en internasjonal avtale. Vårt ønske med denne henvendelsen er å få en riktig oversettelse nettopp for å oppnå en tydelig formidling av innholdet i den aktuelle artikkelen. Bare slik vil det være mulig for Kunnskapsdepartementet og andre brukere av konvensjonen og av Menneskerettsloven å bruke artikkelteksten på riktig måte. Slik vi ser det, er det bare ny oversettelse som vil være god pedagogikk, i betydningen av at det kun ved å korrigere oversettelsen at bestemmelsen vil bli anvendt etter sin hensikt.

Foreningen har også i sitt [høringssvar](#) grundig redegjort for at forslaget til ny Opplæringslov ikke ivaretar barns rettigheter og Norges forpliktelser i henhold til denne artikkelen.

Det var derfor med stor skuffelse at vi så Kunnskapsdepartementet reprodusere den upresise norske oversettelsen i forslag til ny Opplæringslov (se [høringsnotat](#) s.547). Dette skjedde så sent som høsten 2021.

Videre er det alvorlig at også [invitasjonen til Lucy Smiths barnerettighetsdag 2022](#), der temaet er å diskutere hva artikkel 28 og 29 "pålegger den norske stat", siterer den norske, ikke gyldige og upresise oversettelsen.

Vi har samlet flere eksempler i vedlegg.

Ovennevnte eksempler viser at så lenge oversettelsen ikke korrigeres, foregår det en feilaktig påvirkning av nasjonens forståelse av våre forpliktelser. Dette er meget alvorlig.

Oversettelsen har konsekvenser for barna våre

Den upresise oversettelsen medfører også følgefeil for barna våre: Forståelsen av hva slags opplæring vi er forpliktet til å gi barna våre, blir ikke korrekt. Verken Norge eller barna våre er tjent med dette.

Barn med forutsetninger og opplæringsbehov som stemmer greit med gjennomsnittet i forhold til alder, utgjør som oftest et flertall i utdannelseinstitusjonene våre. Disse har større sjanse for å lykkes i norsk skole.

Ansvarlig for dette dokumentet:

– Gunvor Struksnæs, foreldrekontakt, gunvor.struksnaes@lykkeligebarn.no

– Kristin Keiserås Bakkane, foreldrekontakt, kristin.bakkane@lykkeligebarn.no

Forpliktelsene våre stopper faktisk ikke der: Norge har forpliktet seg til å følge Barnekonvensjonen. Den norske oversettelsen utgjør en risiko for alle barn som skiller seg fra flertallet. I verste fall kan dette resultere i vantrivsel, psykisk uhelse og skolefravær. Dette er noe vi ser tydelige konturer av i dagens skole.

Selv om det ikke føres statistikk over skolevegring/ufrivillig skolefravær og frafall i grunnskolen, er det en allmenn oppfatning at omfanget av disse utfordringene øker i Norge. Vi ser også av Ungdataresultatene at trivsel og motivasjon er fallende og andelen elever som opplever mobbing har økt. **Vi mener at dette har sammenheng med det manglende barnesentrerte perspektivet i dagens opplæringspraksis.** Når skolen er et så vanskelig sted å være, kan man stille spørsmål ved om elevene faktisk har fått reell tilgang til utdanning slik Barnekonvensjonens [artikkel 28](#) pålegger oss.

Følgelig mener vi at ved å ikke hensynta Barnekonvensjonens artikkel 29-1a, fører det til at vi også står i fare for å bryte artikkel 28.

I tillegg oppstår problemer i forhold til Grunnloven. [Grunnlovens § 109](#) gir alle barn rett til å ta imot grunnleggende opplæring:

“Alle har rett til utdanning. Born har rett til å ta imot grunnleggjande opplæring. Opplæringa skal utvikle evnene til kvart barn og ta omsyn til dei behova det har, og fremje respekt for demokratiet, rettsstaten og menneskerettane.

“Dei statlege styresmaktene skal sikre tilgjenge til vidaregåande opplæring og likt høve til høgare utdanning på grunnlag av kvalifikasjonar.”

Når Grunnloven gir alle barn rett til å ta imot grunnleggende opplæring, så plikter staten å legge til rette for at dette kan oppnås ved reelle skoletilbud.

Det er altså på høy tid å korrigere den norske oversettelsen slik at norske lovgivere, lovanvendere og allmennheten får korrekt forståelse av hva slags opplæring vi er forpliktet til å gi barna våre.

Barna våre trenger at ny opplæringslov tar utgangspunkt i en korrekt oversettelse av barnekonvensjonens artikkel 29-1a.

Forslag til ny opplæringslov skal overleveres Stortinget våren 2023 og forslag til nye forskrifter sendes på høring og Stortinget i løpet av våren 2023. Det legges opp til at Stortinget vedtar ny Opplæringslov sommeren 2023, [ref. Udir](#).

Det forutsettes at Utenriksdepartementet vil bidra til å kommunisere rett formål med utdanningen i samsvar med det autentiske innholdet i FNs Barnekonvensjon.

Ansvarlig for dette dokumentet:

– Gunvor Struksnæs, foreldrekontakt, gunvor.struksnaes@lykkeligebarn.no

– Kristin Keiserås Bakkane, foreldrekontakt, kristin.bakkane@lykkeligebarn.no

Signaturside

[Lykkelige barn lager ferdig denne siden når svarfristen er ute (**ONSDAG 8.mars 2023**)]

Ansvarlig for dette dokumentet:

- Gunvor Struksnæs, foreldrekontakt, gunvor.struksnaes@lykkeligebarn.no

- Kristin Keiserås Bakkane, foreldrekontakt, kristin.bakkane@lykkeligebarn.no

VEDLEGG:

Eksempler på konsekvenser av oversettelsesfeilen

1. Forarbeid til dagens opplæringslov

I forhold til barn som lærer raskere enn gjennomsnittet foreligger det et aktivt unntak i forhold til deres juridiske sikkerhetsnett i forarbeidet til dagens opplæringslov.

Denne har sin opprinnelse i forarbeidene til loven gjennom [Ot.prp-nr-46-1997-98 kap.31](#):

“Elevar som har føresetnader for å lære raskare og meir enn gjennomsnittet, har ikkje rettar etter kapittel 5 i lovutkastet. Men særleg evnerike elevar er omfatta av det generelle målet om elevtilpassa opplæring, jf. § 1-2 femte leddet i lovutkastet. I den grad den ordinære opplæringssituasjonen gir rom for det, må ein derfor også sikre dei særlege føresetnadene og behova til desse elevane.”

Dette innebærer et aktivt fravær av å utvikle barnets fulle potensial, og er altså IKKE i tråd med våre internasjonale forpliktelser.

Et stort dilemma med denne Odelstingsproposisjonen, er at den er fortsatt i aktiv bruk ennå i dag, selv i forarbeidene til NY opplæringslov (se neste punkt).

Her er et annet relativt nytt eksempel fra Regjeringens arbeid med tidlig innsats og inkluderende fellesskap, [Meld. St. 6 \(2019 –2020\)](#), **som uten å direkte sitere** artikkel 29-1a, likevel benytter “så langt det er mulig” i sin omtale av hva FNs barnekonvensjon forutsetter. Sitat fra Faktaboks 1.3 *Forpliktelser om inkluderende utdanning*, side 11:

“FNs barnekonvensjon slår fast at barnets utdanning skal bidra til å utvikle barnets personlighet, talenter og psykiske og fysiske evner så langt det er mulig.”

Dette skjer til tross for gode intensjoner om å ivareta alle barn: I kap.1.3.1, side 11 er formålet med Stortingsmeldingen beskrevet slik:

“Inkludering i barnehage og skole handler om at alle barn og elever skal oppleve at de har en naturlig plass i fellesskapet. De skal føle seg trygge og kunne erfare at de er betydningsfulle, og at de får medvirke i utformingen av sitt eget tilbud. Et inkluderende fellesskap omfatter alle barn og elever.”

Men i omtalen av elever med stort læringspotensial, se kap.3.3 side 51, reproduseres innholdet fra Odelstingsproposisjonen uten verken å konkret referere eller direkte å sitere:

“Når det gjelder den individuelle retten til spesialundervisning i skolen, står det i lovpremissene til opplæringsloven at «[e]levar som har føresetnader for å lære raskare og meir enn gjennomsnittet, har ikkje rettar etter kapittel 5 i lovutkastet».”

Implikasjoner for andre "ikke-gjennomsnittlige" elever følger også i punkt 2 under.

Ansvarlig for dette dokumentet:

– Gunvor Struksnæs, foreldrekontakt, gunvor.struksnaes@lykkeligebarn.no

– Kristin Keiserås Bakkane, foreldrekontakt, kristin.bakkane@lykkeligebarn.no

2. Forarbeidene til ny opplæringslov

I forarbeidene til NY opplæringslov er det den norske feilaktige ordlyden som benyttes når Fra Kunnskapsdepartementets høringsnotat presenterer internasjonale forpliktelser (se [s.547](#)). Dette er alvorlig, fordi det etablerer feilaktige premisser for lovarbeidet.

Konsekvensene ser en blant annet i høringsnotatets kap. 21.6.1.1 [side 174](#):

*“Opplæringslovutvalget mener at tilpasset opplæring ikke er en god og treffsikker betegnelse. Utvalget mener betegnelsen kan oppfattes som individuell tilrettelegging av opplæringen, mens den er ment å bety at opplæringen skal tilrettelegges innenfor fellesskapet på en slik måte at den **så langt som mulig** skaper et **tilfredsstillende opplæringstilbud** for alle.”*

Høringsnotatet viser tilbake til nettopp [Ot.prp. 46\(1997-98\) kap.31](#) for å forklare hva som menes med tilfredsstillende utbytte ([side 195](#)).

Dette innebærer med andre ord en videreføring av det aktive fravær av å utvikle barnets fulle potensial som man har i dagens opplæringslov. Dette er FORTSATT ikke i tråd med våre internasjonale forpliktelser.

Punktene 1 og 2 illustrerer begge hvordan dagens oversettelse av Artikkel 29-1a gjør at det norske utdanningssystemet mister det tydelig barnevennlige og elevsentrerte perspektivet og skaper feil forståelse av hva det er vi skal oppnå med skolegangen – også til barn som *ikke* ligger på gjennomsnittet. Når man i tillegg ser på hvordan skolemyndighetene benytter begrepet “tilfredsstillende utbytte” som målnorm, setter det føringer også for elever som HAR rett til spesialundervisning, men som blir tilbudt et opplegg som ikke har som mål å utvikle barnets personlighet, talenter og psykiske og fysiske evner til sitt fulle.

3. Lovtekstforslag til ny opplæringslov

I selve lovtekst-forslaget er bestemmelsen om slik tilpasning for elever med stort læringspotensial, plassert i kapittel 11 - og lyder slik (ref. [vedlegg til høringsnotat](#), aug. 2021):

*“§ 11-1 Tilfredsstillende utbytte av opplæringa Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at opplæringa er [tilpassa/universell], det vil seie at elevane skal få **eit tilfredsstillende utbytte av opplæringa uavhengig av funksjonsnivå, og at alle skal få utnytta og utvikla evnene sine.**”*

Dette innebærer et mer passivt fravær av å utvikle barnets fulle potensial, men er fremdeles IKKE i tråd med med våre internasjonale forpliktelser i barnekonvensjonens artikkel 29-1a.

4. Lucy Smiths barnerettighetsdag 2022

Lucy Smiths barnerettighetsdag er en viktig arena for norsk forståelse og anvendelse av barnekonvensjonen. Dette årlige arrangementet (siden 2014) er en viktig premissleverandør for den norske offentlige debatten i barnerettighetsspørsmål. Derfor er det alvorlig at [invitasjonen til barnerettighetsdagen i 2022](#), der temaet var å diskutere hva artikkel 28 og 29 “pålegger den norske stat”, presenterer programmet for dagen ved å sitere den norske, ikke gyldige og upresise oversettelsen.

Ansvarlig for dette dokumentet:

– Gunvor Struksnæs, foreldrekontakt, gunvor.struksnaes@lykkeligebarn.no

– Kristin Keiserås Bakkane, foreldrekontakt, kristin.bakkane@lykkeligebarn.no

5. Noen eksempler fra opplæringspraksis (fra Lykkelige barn)

- De evnerike elevene blir ofte glemt. [Utdanningsnytt 04.12.22](#)
- Gifted Education in Norway : A mixed-method study with teachers and students in Norwegian comprehensive school. [Dr. grad Universitetet i Bergen, 30.09.22](#) Norsk studie
- Mathematically Gifted Students' Experience With Their Teachers' Mathematical Competence and Boredom in School: A Qualitative Interview Study. [Front. Psychol., 30 May 2022](#). Norsk studie
- Kartlegging knyttet til barn med stort læringspotensial. [Spørsmål til politiske partier på Stortinget 22.08.21](#)
- Det er typisk at evnerike barn ikke får lov til å være smarte. [Titan, 16.12.2019](#)
- Høyt intelligente jenter oppdages ikke av lærere. [Utdanningsnytt 14.11.2019](#)
- Lærere har dårlig samvittighet overfor evnerike elever. [Utdanningsnytt 14.11.2019](#)
- De evnerike barna går fortsatt for lut og kaldt vann. [Titan 29.01.2018](#)
- Evnerike elever og elever med stort læringspotensial. [Kunnskapssenter for utdanning 2016](#)
- Elsker matte, kjeder vettet av seg i mattetimene. [Budstikka 11.06.2016](#)
- Tek dei flinkaste ut av offentleg skule. [NRK 20.05.2015](#)
- De beste læretalentene utredes for lærevansker. [Dagens Medisin 18.09.2015](#)
- Foreldrene til Are (10) forlangte bedre matteundervisning – ble meldt til barnevernet. [TV2 23.03.2014](#) og [TV-reportasje](#)
- Hun lærte seg alfabetet som toåring - ble stemplet som problembarn. [Oppland Arbeiderblad 14.09.2013](#)
- Flytter familien til Danmark fordi datteren får for lite utfordring i norsk skole. [Aftenposten 7.08.2013](#)
- Stor fare for at de smarte blir skoletapere. [Stavanger Aftenblad 19.02.2013](#)
- Skolen forsømmer de flinke. [Stavanger Aftenblad 15.02.2013](#)
- Var for flink, måtte gi opp norsk skole. [Aftenposten 16.02.2013](#)
- For smart for norsk skole. [NRK radiodokumentar 02.11.2013](#)
- Vi som sover i timen. [Aftenposten 26.08.2012](#)
- Skoleforskere bekymret for de smarteste barna. [Aftenposten 23.06.2011](#)
- Hvorfor ender mange begavede barn som bråkmakere? [Stavanger Aftenblad 26.04.2011](#)

6. Flere eksempler fra opplæringspraksis ... [Her ønsker vi flere eksempler]

Bruk opplisting i punkter. Eksempelene må være allerede publisert i offentlige kilder. Husk referanser og lenker. Ikke stress med layout, det kan Lykkelige barn ferdigstille.]

•

Ansvarlig for dette dokumentet:

– Gunvor Struksnæs, foreldrekontakt, gunvor.struksnaes@lykkeligebarn.no

– Kristin Keiserås Bakkane, foreldrekontakt, kristin.bakkane@lykkeligebarn.no